

Терлецкая Л.Г. Социально-психологические особенности взаимодействия адвоката и других участников юридического конфликта

Представлена характеристика психологических особенностей деятельности адвоката, специфика которой состоит в разрешении юридических конфликтов.

Ключевые слова: юридический конфликт, деятельность адвоката, психологические особенности взаимодействия.

Terletska L.G. Socio-psychological characteristics of interaction of a lawyer and other participants of a legal conflict

The author gives the characteristic of psychological features of a lawyer's activity in resolving legal conflicts.

Key words: legal conflict, a lawyer's activity, psychological aspects of interaction.

УДК 316.6(043.3)

Х.І. Турецька

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ

Проаналізовано підходи до феномена Інтернет-залежності. Виділено критерії цієї адикції. На підставі аналізу сучасних досліджень сформульовано трикомпонентну модель чинників Інтернет-залежності.

Ключові слова: Інтернет-залежність, патологічне використання комп'ютера, віртуальне середовище, дисфункційні настановлення щодо Інтернету.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження зумовлена різким збільшення кількості користувачів Інтернету (всесвітньою мережею в Україні у 2003 році активно користувались 2,5%, у березні 2005 року частина користувачів становила 10,5 % населення, а у березні 2012 року – 48 %), що призвело до виникнення низку психологічних феноменів – інтересів, мотивів, цілей, потреб, установок, а також форм соціально-психологічної активності, безпосередньо пов'язаних із цим новим середовищем.

Збільшення доступу до Інтернету, особливо для підлітків і молоді, підвищує імовірність його неконтрольованого використання та розвитку узалежнення від віртуальної активності – Інтернет-залежності. А необхідність розробки заходів для превенції та корекції цієї адикції зумовлюють потребу у виявленні та аналізі соціально-психологічних чинників Інтернет-залежності

Стан дослідження. Термінологія Інтернет-залежності ще не повністю сформулася. В літературі використовуються терміни «залежність від Інтернету», або «Інтернет-адикція» (Internet Addiction Disorder,

або IAD, Internet Behavior Dependency), а також «надлишкове/патологічне застосування Інтернету» (Internet Overuse, Pathological Internet Use, Internet Abus). Сам термін «Інтернет-залежність» запропонував А. Голдберг [14] у 1995 р. для опису патологічного потягу до використання Інтернету. Діагностичні критерії розладу відповідають критеріям DSM-IV для нехімічних залежностей: використання комп'ютера викликається стресом, а також завдає шкоди фізичному, психологічному, міжособистісному, сімейному, економічному чи соціальному статусам. В іншій роботі А. Голдберг характеризує Інтернет-адикцію як таку, що згубно впливає на побутову, навчальну, соціальну, професійну, сімейну, фінансову чи психологічну сфери діяльності. А. Голдберг схильний використовувати термін «патологічне використання комп'ютера» (PCU – pathological computer use).

М. Орзак [15] виділила психологічні і фізіологічні симптоми, характерні для PCU. До психологічних вона віднесла хороше самопочуття або ейфорію за комп'ютером, неможливість зупинитися, збільшення кількості часу, проведеного за комп'ютером, занедбання родинних і дружніх обов'язків, відчуття порожнечі, депресії, роздратування поза комп'ютером, приховування правди від роботодавців або членів сім'ї про свою діяльність за комп'ютером, проблеми з роботою чи навчанням. До *фізіологічних* – ураження нервових стовбурів руки, зумовлене тривалою перенапругою м'язів, сухість в очах, головні болі за типом мігрені, болі в спині, нерегулярне харчування, пропуск прийомів їжі, занедбання особистої гігієни, розлади сну, зміна режиму сну.

Нині PCU вживається щодо більш широкої категорії розладів, а термін «Інтернет-залежність» використовується для означення *патологічного використання комп'ютера для залучення в соціальні взаємодії*.

К. Янг 1996 року розробила коротку анкету, яка, модифікувавши критерії для гемблінгу, давала можливість виявити Інтернет-адикцію [17]. Запитання анкети стосувалися основних симптомів Інтернет-залежності, а саме – покращення настрою внаслідок Інтернет-активності; потреби проводити в Інтернеті дедалі більше часу; фізичні, соціальні, професійні чи психологічні проблеми, що зумовлюються його використанням; невдалі спроби контролювати Інтернет-активність і «синдром відміни». В ході подальших досліджень К. Янг виділила чотири симптоми Інтернет-залежності [18]: нав'язливе бажання перевірити e-mail, постійне очікування наступного виходу в Інтернет, скарги навколишніх на те, що людина витрачає занадто багато часу для Інтернету, скарги навколишніх на те, що людина витрачає забагато грошей на Інтернет.

Критеріями Інтернет-адикції, розробленими американськими лікарями, що входять в «групу підтримки залежних від Інтернет» The

Internet Addiction Support Group, є: підвищення толерантності під час «мережових подорожей», зниження настрою за неможливості знаходження в мережі, поява емоційного піднесення під час входження в Інтернет. За відсутності Інтернету у залежних протестуються: психомоторне порушення, тривога, нестримне бажання полегшити свій стан шляхом виходу в Інтернет, переважання фантазій та мрій про Інтернет, нав'язливе постукування пальцями по твердій поверхні, що імітує клавіатуру.

Мета статті – сформулювати модель психологічних чинників Інтернет-залежності.

Виклад основних положень. Проаналізувавши останні дослідження, що стосуються Інтернет-залежності, пропонуємо поділити її чинники на три групи. До першої входять *особливості віртуального середовища*. Так, А. Мінаков [9] розглядає Інтернет як новий шар реальності, що характеризується набагато меншою жорсткістю бар'єрів і обмежень і допускає значно вищий ступінь свободи для своїх « мешканців ». Також його особливістю є міфологічність – Інтернет нагадує чарівну казку, у якій користувач має надприродні можливості, на відміну від реального життя. Ці властивості віртуального середовища сприяють значній регресії користувачів, у чому криється таємниця його надзвичайної привабливості. А. Котляров визначає віртуальну реальність як « особливий, « проміжний » психологічний « простір ». За допомогою віртуальної реальності людина продовжує свою внутрішню реальність у тому напрямі, котрий відповідає її цілям [8, с. 253].

Дж. Сулер дає більш розгорнуту характеристику особливостей Інтернет-середовища, котрі прямо чи опосередковано впливають на можливість виникнення у користувача Інтернет-адикції [16]: текстова комунікація; відсутність просторових обмежень; часова гнучкість; необмежена доступність контактів; можливість запису. Також Дж. Сулер розглядає психологічні особливості Інтернет-активності: обмеженість відчуттів; змінений стан свідомості (відчуття втрати меж між власною свідомістю та свідомістю інших користувачів, відсутність дії фізичних законів у кіберпросторі); рівність статусу – « мережева демократія ».

В. Бурова [3], А. Жичкіна [6], І. Шевченко [12] виділяють низку психологічних особливостей віртуального середовища, котрі визначають специфіку віртуальної комунікації:

1. Анонімність – полягає у відсутності достовірної інформації про співрозмовника або в неповноті інформації про нього. Анонімність звільняє користувача від необхідності репрезентувати у процесі комунікації самого себе, тобто відповідати своєму реальному « Я », відкриваючи можливості для конструювання альтернативних самопрезентацій.

2. Фізична непередставленість. У поєднанні із анонімністю створює можливості для надання про себе недостовірної інформації та фантазу-

вання про особистість співрозмовника. Відтак зникає чимало бар'єрів спілкування, зумовлених статтю, віком, соціальним статусом, зовнішністю, а також невербальною складовою комунікативної компетентності.

3. Своєрідність протікання процесів міжособистісного сприймання в умовах відсутності невербальної інформації. Неабияк впливають на уявлення про співрозмовника механізми стереотипізації та проєкції.

4. Нерегламентованість поведінки. Полягає у відсутності чітких правил online-комунікації, що виражається в повній свободі встановлення й розриву контактів, стилю комунікації. Деякі користувачі репрезентують себе з іншого боку, аніж в умовах реальної соціальної ситуації, програють нереалізовані ролі, сценарії ненормативної поведінки.

5. Зниження психологічного й соціального ризику в процесі спілкування. З'являється внаслідок анонімності й безкарності та виявляється у вигляді розкутості та певної безвідповідальності учасників спілкування.

Особливості взаємодії з комп'ютером також виконують роль у виникненні адикції. Однією із визначальних особливостей взаємодії людини з комп'ютером є її діалоговий (той, який передбачає активність обох сторін) і мовний характер. Комп'ютер виконує в цій взаємодії роль партнера, наслідком чого є феномен атрибуції комп'ютера суб'єктності або персоніфікації (в російськомовній літературі) [2] та антропоморфізація (в англійськомовній). У широкому сенсі персоніфікацію можна тлумачити як наділення комп'ютерної системи людськими якостями й формування людиною суб'єкт-суб'єктних відносин із нею. У літературі описані різні її форми [2]: метафорична персоніфікація – сприйняття комп'ютерної системи як особистості в цілому або наділення її окремими особистісними властивостями; анімізація – уподібнення її абстрактній живій істоті, тварині або людині; інтелектуалізація – наділення її інтелектом й оцінка її якостей за критерієм «розумний – дурний»; глотталізація – визнання суб'єктності системи на основі її здатності оперувати природною мовою; формування емоційного ставлення до неї й т. д.

Дж. Сулер вважає, що через антропоморфізацію комп'ютера виникають реакції, що в психоаналітичній практиці отримали назву «перенесення» – наявність афективно забарвлених «стосунків» із комп'ютером, що можуть виступати чинником формування комп'ютерної залежності.

Дослідження технологічної адикції і залежності від комп'ютера здійснені на початку 80-их років М. Шоттон. Відповідно до виявлених соціально-демографічних параметрів найчастіше виявляють залежність від комп'ютера високоосвічені чоловіки, середній вік – 30 років, які працюють у галузі науки або техніки. Порівняно з контрольною групою вони порівняно рідше одружені й у них менше дітей. У залежних від комп'ютера виявлені високі показники за рівнем інтелекту. Як

стверджує М. Шоттон, комп'ютер сприймається ними як «конкурент» – раціональний, логічний, високоінтелектуальний. До цього можна додати, що завдання, що ставлять перед собою залежні від комп'ютера особи, полягали в тому, щоб домогтися від комп'ютера повного підпорядкування. Встановити контроль над комп'ютером означало для них певною мірою «відігратися» за неможливість здійснення бажаного контролю в інших життєвих сферах, особливо в соціальних відносинах: досліджувані прагнули контролювати вчинки й слова інших – навіть найближчих – людей, проте це їм погано вдавалось.

До ще однієї групи чинників відносимо *психологічні особливості користувачів. Особливості емоційної сфери Інтернет-залежних.* К. Янг і Р. Роджерс [19] установили зв'язок Інтернет-залежності з депресією. Цю кореляцію автори пояснюють тим, що для осіб з депресивними розладами, що характеризуються низькою самооцінкою та страхом бути відкинутим, дуже важливе прийняття інших, тому труднощі в міжособистісному спілкуванні вони можуть компенсувати завдяки віртуальній підтримці.

Дж. Волам і К. Мітчел, досліджуючи поведінку підлітків в Інтернет, установили, що дівчатка з високим рівнем тривожності або у конфлікті з батьками з більшою ймовірністю встановлювали близькі стосунки з іншими Інтернет-користувачами. Це стосується й тих хлопців, у яких спостерігалися відсутність взаєморозуміння в родині або більше високий порівняно з іншими рівень тривожності.

А. Шайдуліна у підлітків із Інтернет-залежністю простежує дисгармонію функціонування емоційної сфери, що виявляється в нездатності до чіткої диференціації своїх почуттів, неможливості спонтанно відреагувати у комунікативних ситуаціях; тенденція до соціальної ізоляції.

У дослідженні А. Сгорова, Н. Кузнецової ті ін. самооцінка Інтернет-адиктів виявилася істотно нижчою, ніж у контрольній групі. За шкалами самоставлення виявлено значущі відмінності у виразності інтегрального почуття за/проти свого Я та самоінтересу між Інтернет-залежними й Інтернет-незалежними підлітками.

Індивідуально-психологічні особливості Інтернет-залежних. А. Сгоров, Н. Кузнецова та Є. Петрова [5], дослідивши підлітків з Інтернет-адикцією, виявили, що серед них переважають підлітки із шизоїдним (29,8%), істероїдним (19,3%), лабільним й епілептоїдним (по 12,3%) типами акцентуації. Рідше простежувалися нестійкі й психастенічні акцентуанти (по 7%) і в одиничних випадках астено-невротичні (5,3%) і гіпертимні (3,5%). Переважання шизоїдних акцентуантів серед Інтернет-адиктів автори пов'язують із особливостями діяльності в мережі – певний відхід від реальності, що властивий шизоїдам. Також у

досліджуваних адиктів ризик алкоголізації й наркотизації виявився істотно вищим, ніж у контрольній групі.

У дослідженні А. Єгорова, Н. Кузнєцової та ін. [5] за методикою Р. Кеттелла виявлено, що підлітки-адикти, маючи високу, домінуючу потребу в близькому спілкуванні, «по душах» (високі показники за факторами А і Q2), при цьому не мають достатньої соціальної сміливості (фактор Н) для встановлення відносин із іншими в реальному світі.

Особливості соціально-комунікативної сфери Інтернет-залежних. В. Астафев [1] виявив, що для більшості Інтернет-залежних притаманне переживання напруги, тривоги, розпачу, що виникає під час зіткнення людини з непереборними перешкодами (реальними або уявними) на шляху до досягнення значущих цілей, задоволення потреб.

У дослідженні Е. Губенко [4] встановлено значущі відмінності у впевненості в собі та сміливості у соціальних контактах між групою схильних і не схильних до Інтернет-залежності. Користувачі, схильні до Інтернет-залежності, переживають більше суб'єктивних труднощів у спілкуванні в реальному житті, гірше оцінюють свою здатність до прийняття рішень у складних ситуаціях, здатність до контролю власних дій та їхніх результатів.

У дослідженні Ю. Кльонової [7] виявлено значущі зв'язки між Інтернет-адикцією й ознаками негативної комунікативної установки, такими як завуальована та відкрита жорстокість щодо людей, у судженнях про них, бурчання, негативний особистий досвід спілкування з навколишніми.

В. Посохова дослідила домінуючі стратегії психологічного захисту у спілкуванні юнаків, схильних до Інтернет-залежності, та зробила висновки, що їм притаманно частіше обирати агресивну тактику у спілкуванні.

Особливості когнітивної сфери Інтернет-залежних. Когнітивно-біхевіоральна модель Інтернет-залежності (у термінології авторів «патологічного використання Інтернету»), розроблена Р. Девісом [13], підкреслює значення дисфункційних настановлень особистості як основного джерела патологічної поведінки.

Р. Девіс розглядає дисфункційні настановлення як достатню причину виникнення залежності. Дисфункційні настановлення можуть бути розділені на два підтипи: настановлення щодо себе й щодо світу. До настановлень щодо себе належать: «Я хороший тільки в Інтернеті», «Я нічого не вартую в реальному світі, але в Інтернеті я маю авторитет» й «Поza Інтернетом я невдаха». Для таких осіб характерна невпевненість у собі, низьке самокерівництво, негативна самооцінка, негативний погляд на себе. В цьому випадку Інтернет використовується для отримання позитивних реакцій від інших безпечним способом.

Настановлення щодо світу охоплюють узагальнення окремих подій до світового масштабу: «Інтернет – єдине місце, де мене поважають», «Ніхто не любить мене поза Інтернетом», «Інтернет – мій єдиний друг», або «Поза Інтернетом люди думають про мене погано». Ці настановлення підсилюють залежність особи від Інтернету й автоматично виникають щоразу, коли з'являється подразник, пов'язаний з Інтернетом. Тому відразу ж після входу особи, наприклад, у чат, у неї виникають автоматичні думки, пов'язані з подібними переконаннями.

На підставі аналізу досліджень Інтернет-залежності нами була розроблена «Трикомпонентна модель чинників Інтернет-залежності», у якій ці чинники розглядаються на трьох рівнях: рівень *базових передумов* – обставини, які є сприятливими для виникнення Інтернет-залежності; рівень *необхідних умов* – фактори, які повинні існувати для виникнення Інтернет-залежності; рівень *достатньої умови* – фактор, що є результатом двох попередніх рівнів та основою виникнення Інтернет-залежності.

Рис. 1.1. Трикомпонентна модель чинників Інтернет-залежності

У цій моделі до *базових передумов* слід віднести: *характеристики соціальної ситуації* – збільшення дистанційованості між людьми, дезінтеграція традиційних заснованих на спільності форм сусідства, зростання кількості розлучень і змін місця проживання, інформатизація суспільства (К. Янг); *характеристики віртуального середовища* – анонімність, фізична непередставленість, відсутність просторових обмежень, необмежена можливість установалення контактів, нерегламентованість поведінки (А. Мінаков, А. Котляров). Окреслені характеристики сприяють тому, що у Інтернет-середовищі, відкриваючи можли-

вості для конструювання альтернативних самопрезентацій, є можливості реалізувати своє Ідеальне Я або ж нереалізовані в реальності, витіснені, потреби. В уявленнях про віртуального співрозмовників переважають механізми стереотипізації, проєкції та ідеалізації (Дж. Сулер, В. Бурова, А. Жичкіна, І. Шевченко). *Характеристики взаємодії із комп'ютером* як об'єктом залежності – взаємодія людини з комп'ютером має діалоговий (такий, що передбачає активність обох сторін) і мовний характер. Комп'ютер виконує роль партнера, наслідком чого є його персоніфікація (Ю. Бабаєва) чи антропоморфізація (Дж. Сулер) та формування *суб'єкт-суб'єктних відносин* з комп'ютером.

До **рівня необхідних умов** слід віднести: *психологічні особливості Інтернет-адиктів* – інтровертованість, переважання осіб з шизоїдною акцентуацією. Соціально-психологічна сфера Інтернет-залежних характеризується соціальною фрустрованістю (В. Астафев), несміливістю у соціальних контактах (Е. Губенко, А. Єгорова, Н. Кузнєцова), схильністю частіше обирати агресивну тактику у спілкуванні (В. Посохова), водночас маючи високу, домінуючу потребу в близькому спілкуванні, «по душах» (А. Єгорова, Н. Кузнєцова). Також їм притаманний високий рівень абстрактного мислення, індивідуалізм, готовність задовольнятися опосередкованими контактами з іншими, не схильність до конформізму (М. Гріффітс, Дж. Сулер).

До **рівня достатньої умови** слід віднести: *дисфункційні настановлення щодо Інтернету* – настановлення щодо власного Я та зовнішнього світу у контексті Інтернет-активності. Приклади настановлень про власне Я: «Я хороший тільки в Інтернеті», «Я нічого не вартую в реальному світі, але в Інтернеті я маю авторитет» й «Поза Інтернетом я невдаха». Приклади настановлень про зовнішній світ «Інтернет – єдине місце, де мене поважають», «Ніхто не любить мене поза Інтернетом», «Інтернет – мій єдиний друг», або «Поза Інтернетом люди думають про мене погано».

Висновки. Аналіз розглянутих вище досліджень дозволяє зробити висновок, що Інтернет-залежність (Інтернет-адикція) – реально існуючий феномен. Проте більшість учених вважають, що наявних емпіричних даних ще недостатньо для розгляду її як захворювання. Часто за виявами залежності від Інтернет приховуються інші адикції або вона виступає вторинним симптомом інших відхилень.

Важливо є також зважити на те, що чинники Інтернет-адикції повинні розглядатись у трьох основних «вимірах»: характеристики соціальної ситуації, характеристики можливостей віртуального середовища та психологічні особливості Інтернет-адиктів.

Перспективним у сенсі подальших досліджень є формулювання чітких критеріїв такої адикції та виділення тих психологічних особли-

востей особистості, які найбільшою мірою спричиняють Інтернет-залежність з метою розробки превентивних заходів.

1. Астафьев В.А. Индивидуально-психологические особенности пользователей сети Интернет / В.А. Астафьев. – [Цит. 2009, 5 квітня] [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://psynet.carfax.ru/texts/astaf3.htm>.

2. Бабаева Ю.Д. Диалог с ЭВМ: психологические аспекты / Ю.Д. Бабаева и др. // Вопросы психологии. – 1983. – № 2. – С. 25–34.

3. Бурова В.А. Социально-психологические аспекты Интернет-зависимости / В.А. Бурова. – [Цит. 2010, 6 червня]. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://library.by/portalus/modules/psychology/readme.php?subaction=showfull&id=1106583118&archive=1129709116&start_from=&ucat=15&.

4. Губенко Э.В. Психологические аспекты интернет-аддикции: Интернет-аддикция и трудности межличностного общения / Э.В. Губенко. – [Цит. 2009, 5 квітня] [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://psynet.carfax.ru/texts/gubenko.htm>.

5. Егоров А. Особенности личности подростков с интернет-зависимостью / А. Егоров, Н. Кузнецова, Е. Петрова // Вопросы психического здоровья детей и подростков. – 2005. – Т. 5. – № 2. – С. 20–27.

6. Жичкина А.Е. Социально-психологические аспекты общения в Интернете / А. Е. Жичкина. – [Цит. 2009, 5 квітня] [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://psynet.carfax.ru/texts/zhichkina1.htm>.

7. Кленова Ю. Экспериментальное исследование взаимосвязи интроверсии и коммуникативной установки с Интернет – зависимостью / Ю. Кленова. – [Цит. 2009, 5 квітня] [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://flogiston.ru/articles/netpsy/ia_klenova.

8. Котляров А.В. Другие наркотики или Homo Addictus: Человек зависимый / А.В. Котляров. – Издательство Института Психотерапии, 2006. – С. 480.

9. Минаков А.В. Некоторые психологические свойства и особенности Интернет как нового слоя реальности / А.В. Минаков. – [Цит. 2009, 5 квітня] [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.vspu.ac.ru/vip/index.html>

10. Посохова В. Особливості життєвого планування Інтернет-залежної молоді / В. Посохова // Психологічні перспективи. – 2004. – Вип. 6. – С. 150–157.

11. Шабшин И. И. Психологические особенности и феномены коммуникации в Интернете / И. И. Шабшин. – [Цит. 2009, 5 квітня] [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://zhurnal.lib.ru/s/shabshin_i_i/internet.shtml.

12. Шевченко И.С. Некоторые психологические особенности общения посредством Internet / И.С. Шевченко. – [Цит. 2009, 5 квітня] [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://flogiston.ru/articles/netpsy/shevchenko>.

13. Davis R.A. A cognitive-behavioral model of pathological Internet use / R.A. Davis // Computers in Human Behavior. – 2001. – V. 17. – № 2. – P. 187–210

14. Goldberg I. Internet Addictive Disorder / I. Goldberg. – [Cited 2010, 8 Dec.] [Electronic resource]. – Available from: <http://www.psychom.net/iadcriteria.html>

15. Orzack M.H. Computer Addiction Services / M.H. Orzack. – [Cited 2010, 8 Dec.] [Electronic resource]. – Available from: <http://www.computeraddiction.com/>

16. Suler J. R. The Basic Psychological Features of Cyberspace Elements of a Cyberpsychology Model / J. R. Suler. – [Cited 2010, 8 Dec.] [Electronic resource]. – Available from: <http://www.rider.edu/suler/psycyber/psycyber.html>

16. Young K.S. Internet Addiction: Symptoms, Evaluation, And Treatment / K.S. Young. – [Cited 2010, 8 Dec.] [Electronic resource]. – Available from: [//www.netaddiction.com/articles/symptoms.htm](http://www.netaddiction.com/articles/symptoms.htm)

17. Young K.S. What Makes the Internet Addictive: Potential Explanations for Pathological Internet Use / K. S. Young. – [Cited 2010, 8 Dec.] [Electronic resource]. – Available from: <http://www.netaddiction.com/articles/habitforming.htm>

18. Young K.S. The Relationship Between Depression and Internet Addiction / K.S.Young, R. C. Rodgers. – [Cited 2010, 8 Dec.] [Electronic resource]. – Available from: <http://www.netaddiction.com/articles/cyberpsychology.htm>

Туецкая Х.И. Психологические факторы Интернет-зависимости

Проанализированы подходы к феномену Интернет-зависимости. Выделены критерии этой аддикции. На основании анализа современных исследований сформулирована трехкомпонентная модель факторов Интернет-зависимости.

Ключевые слова: Интернет-зависимость, патологическое использование компьютера, виртуальная среда, дисфункциональные установки относительно Интернета.

Turetska H.I. Psychological factors of Internet-addiction

The approaches to the phenomenon of Internet-addiction are analyzed. The criteria of this addiction are defined. Three-termed model of factors of Internet-addiction is formulated on the base of the analysis of current researches.

Key words: Internet-addiction, pathological computer use, virtual environment, dysfunctional attitudes to Internet..

УДК 159.923.5

О.Л. Христюк

ПРОБЛЕМА АЛКОГОЛЬНОЇ АДИКЦІЇ У СУЧАСНІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

Подано результати теоретичного аналізу досліджень українськими психологами змісту та виявів алкогольної адикції. Визначено виокремленні вітчизняними науковцями психологічні чинники узалежненої від алкоголю поведінки та методи її профілактики.

Ключові слова: девіантна поведінка, адикція, адиктивна поведінка, алкогольна адикція, узалежнена поведінка, схильність до вживання алкоголю.

Постановка проблеми. Соціально-психологічні, медичні, економічні наслідки адиктивної поведінки особистості, що закономірно призводять до незворотніх змін психіки та деградації особистості, перетворилися на гостру проблему сучасного суспільства. З кожним ро-